

A NÉPETYMOLOGIÁRÓL A KELETI NYELVEKBEN.¹⁾

Nem akarok nagy feneket keríteni előadásomnak. Mindenki tudja, hogy *mit* értünk a nyelvtudományban ezen kifejezésen: *népetymologia*, és hogy a *belső nyelvalak* mily tényezőinek köszönik eredetüket a nyelvfejlődés azon hajtásai, melyeket a népetymologia fejezetében szoktunk összefoglalni. Hogy a tudományos megfigyelés mily vonzó terét nyitja meg ezen fejezet anyagának minél teljesebb egybegyűjtése, azt egy meghatározott körben csak nem rég *Andresen* eléggé ismert érdekesítő könyvéből láthattuk. A *keleti nyelvekről* szóló irodalom terén, tudtommal, nem igen fordítottak figyelmet a népetymologia kérdésére. Engedjék meg, hogy azokból, a miket a népetymologia birodalmának ezen provinciájára nézve összegyűjtöttem, egy pár tájékoztató mutatóványt adjak Önök elé.

I.

Nem járnánk el helyesen, ha a népetymologia rovatába sorolnók mindjárt azon számos, tudományosan nem igen igazolt etymológiákat, melyekkel a bibliában találkozunk. Tudva levő dolog, hogy a biblia nagyelőszeretettel foglalkozik a benne előforduló tulajdonnevek etymologiai megokolásával; ezen etymologiai kísérletek mindenesetre igen közel járnak a népetymologia határához, sok esetben tán ugyancsak valóságos népetymologia viszhangjait hallhatjuk bennök. *Bábel* városának neve, tudvalevőleg = *Báb-Il* «*Il* (isten) kapuja» úgy magyaráztatik, hogy «összezavarás» (bábal gyökből, mert ott zavarta össze isten az emberek nyelveit) és *Kajin* = «mesterember», a *káná* gyökből magyaráztatik (szerezni: «Embert szereztem Jahvé-nak» ugymond *Ádám*) sat. Véleményem az, hogy ezen etymologiai kísérleteket, mint *tudatos gondolkodás* gyümölcseit, ez utóbbi minőségüknél fogva nem sorolhatjuk a szoros értelemben vett népetymologia jelenségei közé; mert a népetymológiának épen az a jellemző sajáttsága, hogy a nép szelleme

¹⁾ Felolvastatott a philologiai társaság ápril hó 6-án tartott ülésében.

öntudatlanul és minden czélzat nélkül dolgozza fel és sajátítja el általa a maga apperceptiója szerint az előtte különben érthetetlen nyelvyanyagot. Magától értetődik, hogy különösen *idegen nyelvek* kifejezésein nyilvánul legszívesebben a népnek etymologiai munkája, minthogy ily kifejezések mintegy maguktól kínálkoznak arra, hogy az idegenszerű hangzásuk folytán különben érthetetlen anyagnak a népetymologia *subjectiv értelmet* adjon. Csakis ez úton válik valamely idegen szó a nép *sajátjává*. Így lett a *huszár* is magyar szóvá. A közönséges nép csakis a népetymologia fegyverével hódítja meg az idegen szót saját nyelvtudata számára. A keleti nyelvek terén tömérdek sok példát mondhatnak erre nézve azok, kik megfigyelésre méltatják, hogy a közöttünk járó keleti emberek miképpen bánnak el az általuk hallott európai szavakkal. Egy pár évvel ezelőtt általunk ünnepezt úgynevezett «párduczos sejkh» a *krajczírt* makacsul *kara hiszár*-nak nevezte: ez a két szó annyit jelent, hogy *fekete vár*. Ez a népetymologia netovábbja, végső határa; midőn a nép az érthetetlen etymológiájú idegen szót saját nyelvén ugyan értelemmel bíró, de az elnevezett tárgy természetével *semmi összefüggésben nem levő* hazai szóvá bélyegezi. Azt meg keleti partvárosokban is hallottam; nálam megforduló jeruzsálemi emberektől is gyakran hallom, hogy a gőzhajózási társulat irodáját = (Agence, Agentia): *dzsinszije*-nek nevezik, a mi arabul annyit jelent, hogy: valamely genus-hoz tartozás, levén a *dzsinsz* szó maga is az arab nyelvnek egyik idegen szava.

Különösen *idegen tulajdonneveket* szokott a népetymologia a maga sajátos magyarázatával a nép látó körébe tartozó nyelvi határba belevonni. Idegen tulajdonneveknek hazai etymológiával való megmagyarázását mindenfelé találunk, és a mi nyelvünk is számos példát nyújt erre nézve. A Herodotos II 158, 159 és Diodoros I 33 Νεχως-nak nevezett egyiptomi király, Psammetich fia, ki Jósias zsidó királyt Megiddó mellett legyőzi, s kinek nevét a hieroglyph emlékeken *Neka-ü* hangzással találunk, a bibliában נְכַוֹ (Nekav) vagy נְכוֹ (Nekoh), tehát az egyiptomi név eredeti hangzásának teljesen megfelelő alakkal fordul elő. Ámde a zsidók azt a szót már most saját nyelvük etymológiájával magyarázzák és *Nekhó-t sántává* teszik; neve tudniillik a héber nyelv-

ben alakilag legközelebb áll oly szóhoz, mely *sántít* jelent. Ezen népetymologia aztán az orthographiában is kifejezésre jutott, mert a fentt közlött írásmódok egyike egyenesen ezen „*sánta*“ etymon szolgálataiban áll. — De ennél még elevebben mutatja a népetymologia hatását az idegen tulajdonnevek átformálására, oly jelenség, midőn a nép valamely idegen szót a maga nyelve grammatikájának jelenségeivel appercipálja. Erre nézve igen érdekes példát nyújt azon tény, hogy az arabok az *Al* szótaggal kezdődő idegen szavakban ezt az *Al*-t úgy nézték, mint az ő nyelvük mutató articulusát, mely tudvalevőleg *Al*-nak hangzik. Így lett Nagy Sándor neve az arabban, és azokban a nyelvekben, melyek Nagy Sándor nevét az araboktól kölcsönözték, *Iszkender*; elmaradt a tulajdonnévtől az *Al* articulus és a megmaradó *Eksander*-ben hangáttétel ment végbe: ugyanazon népetymologiai hatás, mint az, mely a szláv eredetű zászlót a magyar gyerek szájában *íszló*-vá változtatja. Megemlítem itt, hogy még egy XIV. századbeli olasz zsidó, *Obadja di Bertinoro*, a Menákhóth VIII. 6. mishnáh-hoz írott kommentárjában ezt a görög szót ἡλ:αρτον (a nap heve által szárított szőlő), úgy magyarázza, hogy «a napot görögül *iaston*-nak hívják». Világos, hogy a ἡλ-tagot ő is itt tán valami arab articulusnak nézte. Az említett olasz rabbi arab nyelvű vidékeken utazott, és ezért könnyen összezavarhatta a görög nyelvet az arabbal. Hasonlólag bántak az arabok a biblia egynehány tulajdonnévvel, mely *El*-lel kezdődik. Ilyen például Elisæus próféta héber neve *Elíshá'*, melynek *El* eleme az *Él* istennévnek rövid magánhangzóval való ejtése. Ezzel a tulajdonnévvel az arabok, még pedig maga a korán, úgy bánik el, mintha a próféta tulajdonképeni neve *Jasha'*, az *El* pedig az arab mutató articulus volna. Hasonlóképen az *Eleázár* (héb. *El'ázár*) név első szótagját is articulusnak nézték az arabok, úgy hogy névnek csakis az *'Azar* elemet vették. Én azt gondolom, hogy a régi éjszak arab genealógiában előforduló ezen tulajdonnév *Eljá'sz* b. *Modar* is ily eredetre vezetendő vissza, és hogy az éjszak-arab törzsek ezen *Já'sz* nevű őse a bibliai *Eliás* áthangzása, mely különben az araboknál *Iljús*z alakban fordul elő. Nem kell tudniillik ezeket az arab geneológiákat a néptraditíó oly ele-

meinek tekinteni, melyen a későbbi kor egyet-mást meg nem igazított legyen. Én épen ennek ellenkezőjéről győződtem meg; de nem ezen értekezésem keretébe való ebbeli historiai felfogásom kifejtése. Ide csak annyi tartozik, hogy már a priori sem valószínű, hogy oly népnek embere, mely a nevek választásában bármely más népnél nagyobb súlyt fektetett és fektet még mai nap is a név *ominosus* természetére, hogy mondom, ily népnek egyik őse ily nevet viselte legyen *ja'sz*, a mi annyit jelent, hogy: *kétségbeesés*, *desperatió*. Ellenben sokkal valószínű az, hogy midőn az arabok geneológiájukat mentül több névvel kivánták kiczifrázni, az előttük nem épen ismeretlen, mert közvetlen környezetükben közforgalmu *Elias* nevet is elővették és beletoldották a geneológiába mint ősük, *Modar*, fiának nevét, de úgy hogy az első szótagot articulushoz nézvén, sajátképeni névnek megmaradt a *Ja'sz*. De ezen *Ja'sz* név még más tekintetben is igen érdekes népetymologiai tüneményt mutat. A régi arab nyelvben a tüdősorvadás egyik elnevezése *dá' al-ja'sz*. Ezt az elnevezést alig lehet okszerűen másra érteni mint arra, hogy: a kétségbeesés betegsége, azaz: *desperatus*, vagy hogy orvosi műszóval éljek, *letália* betegség. De az arab nép azt másként érti. Azt mondja tudniillik, hogy őse *Ja'sz* ebben a betegségben szenvedett, és hogy azért nevezték azt *Ja'sz betegségének*. Ezt a magyarázatot találok az irodalomban is p. o. Jákút geogr. szótárában I. köt. 146, 2. Már pedig valószínűtlen volna feltételezni azt, hogy valamely betegséget egy régi ember nevével — talán az ő tiszteletére? — nevezzenek, a ki benne szenvedett. De a népetymológiája ezen esetben a *desperatiót* egy előkelő *patiens* nevévé változtatta át.

Kárpótlásul azonban azért a sok *al*-szótagért, melytől az arab népetymologia mint arab articulustól megfosztotta az idegen szókat, az európai népetymologia viszont elconfiscált egy *arab articulust* a maga céljaira. Ez az arab szó *Al-úda* annyit jelent, hogy *fa*, aztán fából való zeneeszköz, és azon szók közé tartozik, melyek az arab nyelvből előbb a román nyelvekbe, innen pedig az éjszakibb európai nyelvekbe is behatottak. Azokban lett portug. *alaude* (itt még megvan az arab articulus *al*), spany. *laud*, olasz. *liuto*, francz. *luth* — az *a* előhangzó

elvetésével, innen bejutott aztán a német nyelvbe, hol *laute*-vá lett, természetesen a *lauten* etymonnal, pedig az *l* szókezdőben az arab *al* articulus lappang és végül a mi nyelvünk *lant* alakban mutatja fel. (V. ö. lomb = laub.)

II.

Még tágasabb alkalmazása van a népetymológiának az idegen helynevek elsajátítása alkalmával. Az araboknak dús-gazdag geographiai irodalmuk van, és a ki ezzel foglalkozik, annak lépten nyomon arról is van alkalma tudomást venni, hogy az idegen helyneveknek népetymologiai felfogásából mily temérdek sok jutott be a tudós irodalomba; például abból a fajtából, mely az Al-Fajjüm egyiptomi helynevet, melylyel most koronaherczegünk utazása alkalmából gyakorta találkozunk a lapokban, egy bibliai legendát e helyhez támasztván, *Alf-jaum* azaz «ezer nap»-nak érti. Az idegen földrajzi nomenclatura elsajátításában, — és ezen elsajátításnak mint fenntebb említők, egyik leghathatósabb eszköze és egyúttal legközvetlenebb eredménye is a népetymologia — a keletiek, különösen pedig a törökök és arabok, csudálatra méltó élénkséget és életrevaló simulékonytságot tanúsítottak. A meghódított városok eredeti neveit népetymologiai úton nagyrészt a maguk nyelvéhez tartozókká tették. *Εἰρηπος*-ból például *Egri boz*-t faragtak; *egri* = görbe; *Rasgrád*-ból *Hezárgrád*-ot csináltak; *hezár* a perzsában = ezer. *Νεπαρκτος*-ból a török csakhamar *Jeni-Bagsé*-t (= Ujkert) csinált, meg Ajine *Bakhti*-t, a *παρκτος*-t így nagy könnyen a maga nyelvén értelmet adó szóvá hangoztatván át. *Αἰρῖσα*-ból (vulg. *Αερσα*)-ból pedig arabul *Al-Arish* lett, megint az articulust látván a szókezdő *L*-ben, melylyé az arab népnyelvben is szokott a teljes *al* rövidülni. (Lásd Th. Hyde jegyzeteit Farissol *Itinera mundi*-jához, VII. fejr. 3. jegyz. Syn-tagma dissertationum p. 65.). *Gethsemané*-ből az arabok *Dsiszmánijjé*t csináltak; ez a szó annyit jelent, hogy *testiesség*. Még tovább ment a népetymologiai törekvés, midőn nem elégedvén meg az idegen tulajdonnév népetymologiai áthangoztatásával, a népetymológiát még *népmondával* is megokolja. Az ókori Egyiptom erre nézve egy igen érdekes példát szolgáltat. T. i. a

Theba városában, a híres *Memnon-féle hangzó szobor* (λίθος φθεγγόμενος), mely minden nap hajnalkor anyjának, Aurorának, üdvözlését hangosan viszonzza, és melylyel a gúnyolódó Lukianos jó kedvében hét verset szavaltat el, Memnonhoz való viszonyát a görög ajkú lakosság népetymológiájának köszöni, mely a mondát is e szoborhoz fűzte. Ennek tulajdonképen a görög mythologia Memnonához semmi köze sincs, mert Amenophis egyiptomi pharao tiszteletére emelték mint *Mennün-t* azaz *emléket*; ez utóbbi egyiptomi szavat a görögök már most *Memnonra* értették, és készen volt a Memnon szobráról való népmonda. Minthogy a thebai Amenophis-féle emlékszóbron kívül Egyiptomban egészen le Aethiopiáig még nagyon számos ily *Mennün* létezett, a néphit a Mennün-t mindenütt Memnon-nal összezavarván, Memnon emlékezetét még egy csomó más helyen is találja. Ezen érdekes tényt *Letronne* francia tudós mutatta ki legelőször „*La statue vocale de Memnon considérée dans ses rapports avec l'Égypte et la Grèce*“ (Paris 1833, különösen 60—64. lapjain) című munkájában, mely még ma is a philologiai és történelmi kritika mesterművének mondható.

E tekintetben fölötte nagy fürgeséget és élelmességet tanusítottak különösen az arabok is. Hadd említsek az épen felhozott tüneményre nézve egy pár példát. Ott van Jeruzsálem közelében egy város, melyet görög nevén Ελευθερόπολις-nak hittak; a zsidók *Bêth Gubhrin* aramaeus névvel nevezték. Ez a név annyit jelent, hogy: az erősek, a hősök lakása. Midőn Palæstinában az arab nyelv vált uralkodóvá, ebből a Gubrin-ból *Gibrin* lett, ezt meg a Gibril azaz Gabriel (angyal) neve egyik dialecticus alakjával azonosítván, meglett egy helyi népmonda, mely a hősök lakását Gábor angyallal fűzte össze. Ezt a népfelfogást meg elsajátították később a keresztések, kik a Szt. Gábel tiszteletére ott egyházat is építettek, melynek egy maradéka mai napig is fennáll. — Hasonlót mondhatunk az ó-egyptomi helynevekről is, melyek arab nyelvű uralkodók szájában ugyancsak a népetymologia és a nyomában járó népmonda karmai közé kerültek. Ott van a görögök által Σεβεννυτις-nak nevezett helység; ezen névnek arabos neve *Szemmenud*. Ez a szó az arab nyelvben nem jelent semmit; de igenis jelent vala-

mit a népmonda értelmében, mely ezen helynevet *Szemá' Nút*. «Nút varázsló egének» magyarázza. Még pedig a következő népies mondával, melyet az úgynevezett Szejf-regény, egy terjedelmes, most egy éve 19 inquarto-füzetben nyomtatásban is megjelent népkönyv, őrizett meg. A regény hőse Szejf b. Di Jazan, délarab fejedelem, kit a népmonda apró birodalmának határaiból világbíráásra meneszt, és a kinek hőstettei közül a legnevezetesebbek azok, midőn a régi egyiptomi talizmánokat megoldja, az azokat őrző varázslókat és boszorkányokat legyőzi és az általuk titkos erők folytán birt országokat meghódítja mindenütt megoldván a gonosz varázsok bilincseit. Egy Nút nevű varázslóval is volt dolga, ki országa fölé egy talizmánok által fentartott üvegfüdelet, eget, készített. Ezt az eget lerontja a hős Szejf. A varázsló Nút székhelye volt a mai Szemmenúd, azaz a népetymologia szerint: *Nút ege*. (Szejf. XI. köt. 56. lap). De hadd térjünk vissza ismét Palæstinába. Ott van a régi kanaáni királyváros, mely a bibliában *Adullám*-nak hivatik, és ugyanazon néven a zsidó időben a Juda törzs egyik erős városa volt. Soká ezzel azonosították a görögök *Ἐλευθερόπολις*-át. De a francia *Ch. Clermont Ganneau*, Palæstina topographiájának dolgában mai napság kétségkívül egyike a legerősebb tekintélyeknek, a *Revue archéologique* 1875-iki évfolyamában (XXX. köt. p. 231.) sokkal valóbbszínű azonosítását nyújtja ezen régi helynévnek. Ott van ugyanis egy *Ed elmijje* nevű helység, melynek épen kiejtett neve annyit jelent arabul: *a százak ünnepe*. Íme a kanaáni *Adullám* helységnévnek arab népetymológiája, mely ugyancsak a consonanticus írás folytán válik érthetővé. A «Százak ünnepe»: ez névnek elég jó, de nem értjük meg a helyi népmonda nélkül, mely annak okát adja. Azt beszéli ugyanis az ottani nép, hogy az ezen helységet lakó, és régi idők óta egymás ellen véres boszúságot tápláló törzs egyszer a nagy ünnep (Id) napján összetűzött, és hogy ezen ünnepi verekedés száz ember életébe került. Azért nevezik a helyet maig «a százak ünnepének». Ez a monda pedig csakis az *Adullám* szó népies eligazításából támadt.

III.

Az arabok népetymológiája azonban nem csak idegen szók népies elsajátítása alkalmával érvényesíti hatását a nyelvanyag appercipiálására. Van rá eset, hogy arab szót is népetymologiai úton kiforgatnak eredeti alakjából és a népetymologiai felfogásának mértéke szerint új bélyeget kölcsönöznek neki. És ezen kört illetőleg figyelmemet különösen egy csoportra terjesztettem ki, melyet igen tanulságosnak tartok. Az arab népnyelvnek egy különös sajátossága az, hogy azon gondolat kifejezésére: «valaki valamely tulajdonsággal vagy minőséggel vagy akár belső akár külső jellemző sajátossággal bír» egy birtokviszonyban álló névcsoportot használnak: «atyja X tulajdonság, minőség, vagy sajátosságnak». Ezen nyelvhasználatnak nyomai, különösen a tulajdonnevek és epithetonokban, a régi irodalmi nyelvben is találhatók, de leginkább bővelkedik használatában a népnyelv. Az európaiat, a ki valamely arab város utczáiban az ott mindenesetre feltűnést okozó cylinderrel vagy egyéb kalappal fején lép fel: *a kalap atyjának* (abû burnêta) azaz: kalapjáról megismerhető embernek nevezik; a kinek hosszú orra van, *orr atyjának* (abû anf) azaz *orrosnak* nevezik; sőt, mi több, az *abu* szó ezen használatát, még a mennyiség és nagyság kifejezésére is használják. Így pl. az ötven piasterbe kerülő árút *abû chamszin* «50 atyjának» nevezik ily bazári kikiáltásokban «*abu chamszin bi—arba 'in*» = «az ötven atyját negyvenért» azaz: a mi ötvenet ér, nálam negyvenért kapható; meg oly cigarette-ről, mely rendes szivar nagyságával bír, azt hallottam mondani, hogy: *abû szigára* «szivar atyja» azaz «szivar nagyságu». A népnek ez az «abû»-val való qualitativ összetétel egyik kedvencz szavajárása. Nem csudálhatni ennél fogva, hogy a népetymologia is feléje hajol és ott találja, és vele appercipiál oly szókat is, a hol etymologice tulajdonképen nincsen is helyén. Van egy madár, melynek arab neve *Bulszisz* plur. *balansza*. A nép azonban mint már Damiri (Haját al-hajván I. p. 196) tudósít, Abû laszisz azaz a ragadozás, lopás atyjának = lopónak nevezi. Ez népetymologia. A nép a szókezdő *b* gyökérmás-salhangzót az *ö* kedvencz *abu*-jára oldotta fel, hogy ily qualita-

tiv összetételt nyerjen. Épen ily eljárással csinált a *billisz*-ból *Abu Barisz*-t (pater leprae, azaz leprosus). A növényország egyik tagjának neve is szolgáltat ezen körbe tartozó egy népetymologiai példát. Az *Amyris opobalsamus* jó illatú fa egyik faját arabul *bashâmt*-nak hívják; a régi költőknél fölötte gyakran találkozunk ezen névvel. A gyakorlati életben arról nevezetes, hogy e fából készítik nagy előszeretettel a fogpiszkálót, egy eszközt, melyről oly népnél, melynek számára a kést és villát még felfedezni kell, a vallásos traditio gondoskodott. Már most a nép ebből a *bashâm* szóból, melynek kezdő *b*-je kétségkívül a szógyökerhez tartozik, ily szót csinált: *Abu-l-shamm* = a szaglász atya, azaz, jóillatú fa. Itt is tehát a szókezdő *b*-t népetymologice *abu*-ra oldotta fel. (Forskal, Flora aegypt. arab CX. és 80. lap). Ha már most saját nyelvük szavait ily népetymologia eljárásával változtatják, feltűnőnek fogjuk-e találni, ha *idegen* tulajdonnevek elején leli fel a népetymologia az ő kedvelt *abu*-ját? És csakugyan van reá példa, hogy ἄπιο- vagy ἄπιο-vel kezdődő görög tulajdonnévben ebben a ἄπιο- és ἄπιο-ban *abu*-t lát az arab népetymologia. *Hippokrates* neve az arabban *Bukrat* vagy *Abukrat*; itt a *Hippo*-ból vált *Abu* atya-jelentése még nem tudatos; de tudatosságának nyomósabb jele van egy másik példában, melyet különösen érdekesnek tartok. Múzeumunk könyvtárában van többek között egy különösen vulgaris arab nyelven írott keresztény kézirat, melynek tartalmáról ezen kéziratok általam eszközölt ismertetésében a XXII. sz. alatt számot adtam (Magy. könyvszemle 1880. p. 120.) Többek között valami Sz. Viktor, Romanus fiának arab nyelven, tudtommal, eddig ismeretlen martyrologiumát is tartalmazza e kézirat, melyet érdekességénél fogva adandó alkalommal külön szándékozom ismertetni. Az említett martyr életrajzában gyakran fordul elő, hogy a Romanus hatalmas pogány úrnak Krisztus hitére tért fiát, visszacsalogatják a pogány hithez, és ez alkalommal különösen két istenről szólnak hozzá: *Artámisz*-ről és *Abu Szejdün*-ről, azaz *Artemis*-ről és *Poseidon*-ról. Az utóbbi nevet kezdő *πιο*-ból az arabban *Abu* lett. Valóságos népetymologia. Azt mondtam fenn, hogy e példában az *Abu* arab jelentése öntudatosabban nyilatkozik, mint a *Hippokrates* *Abukrat*-féle

arab nevében. Ez különösen onnan tűnik ki, hogy az *Abu Szej-dün* összetételben az *Abu* valóságos arab módon declináltatik is. E mondatban pl. (idézett codex fol. 51. a.) «És kiszídták Romanust és szólottak: ezen világosság nem illet mást, mint Artemis-t és Pozeidon-t.» A Pozeidon már nem *Abû Szejdün*, hanem *aba* (*abu accusativusa*) *Szej dün*, a mi arra mutat, hogy az arab ember ezen tulajdonnévben az *Abu*-t csakugyan arab értelemben «atyára» értette. Különben nem declinálta volna.

Ezek az arab népetymologia körül észrevehető főszempontok.

GOLDZIKER IGNÁCZ.

Eros és a méh.

Kis méh pihent a rózsán,
 Eros nem vette észre
 És megsebezve érzi
 Ujjában a fulánkot.
 Szaladva és röpülve
 Szép gyöngye Kypriához
 Jajgatja kis kacsóit.
 Végem, mamácska, így szól,
 Végem van, és halálom!
 Szárnyas kigyócska megszúrt,
 A mely a földmívestől
 Méhnek van elnevezve.
 Feelve kérdi anyja:
 Ha méh fulánkja úgy fáj,
 Hogy fájhat ám azoknak,
 Eros, kiket te sebzesz?

Ford. P. T. E.

Ennius.

(Sat. 6—7. Vahl.)

Légy üdvöz, Ennius, ki szíved mélyiből
 Az emberekre lángzó éneket köszöntsz!

Ford. P. T. E.